

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

DA LI ĆE DFC FINANSIRATI IZGRADNJU AUTOPUTA MIRA?

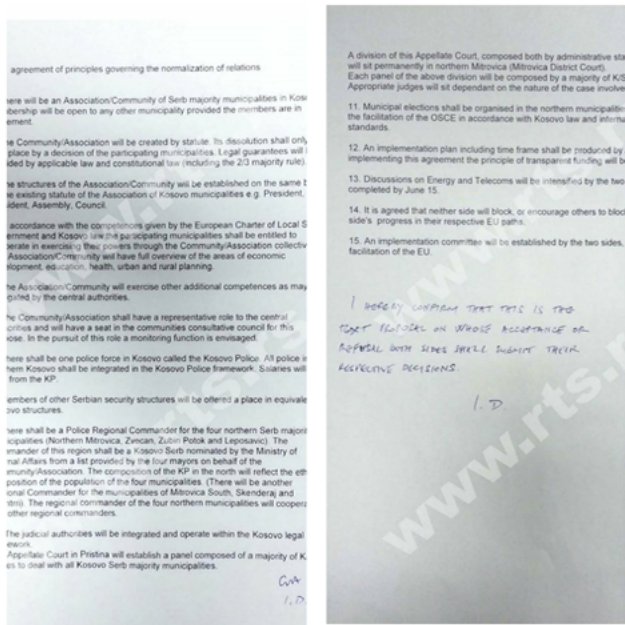
Dragiša Mijačić, direktor
e-mail: dmijacic@regionalnirazvoj.org

Na nedavno održanim izborima u Americi glasači su odlučili da Trampov pristup „Amerika na prvom mestu“ zameni Bajdenova borba „za dušu nacije“. Uskoro ćemo saznati i da li će nedavno potpisani Sporazum u Beloj kući ostati „Vašingtonski“, na način da iza njega stoje Sjedinjene Američke Države, ili će to više biti „Trampov sporazum“ napravljen u svrhu predizborne kampanje, a koji će izbledeti sa odlaskom ovog nadasve kontraverznog predsednika.

Potpisivanje sporazuma u Vašingtonu, izvor: N1

Prethodna dva meseca puno smo čitali o sporazumu (ili sporazumima) o „ekonomskoj normalizaciji“, potpisanom u Vašingtonu početkom septembra. Ova leksička nedoumica nije slučajna jer je jedan sporazum potpisan sa Srbijom, a drugi sa Kosovom. I pored dva sporazuma, njegov glavni protagonista ambasador Grenel izjavio je da Amerika nije potpisnik ni jednog od njih. Pored toga, potpisi predsednika Vučića i premijera Hotija na dokumentima iz Vašingtona još uvek nisu ratifikovani u Skupštini Srbije i Skupštini Kosova, samim tim njihova validnost je upitna. Međutim, ne treba se zavaravati stepenom političke težine Vašingtonskog sporazuma i realnim posledicama oko neispunjavanja preuzetih obaveza. Drugim rečima, bez obzira na pravnu validnost potpisanih dokumenata kako u Srbiji tako i na Kosovu, preuzete obaveze moraju se implementirati. Ovo nije ništa novo, ista je situacija i sa Briselskim sporazumom koji niko nije potpisao, a njegova primena je itekako prisutna.

„Potpis“ Ivica Dačića na Briselskom sporazumu u kojem se naglašava da je on upoznat sa sadržinom teksta, a da će konačnu odluku o usvajanju ili odbijanju dokumenta odlučiti nadležne institucije (Skupština Srbije)

Odredbe Vašingtonskog sporazuma o ekonomskoj normalizaciji se pre svega odnose na dugoročno strateško ekonomsko-finansijsko pozicioniranje Amerike na prostoru Zapadnog Balkana, kao i na jačanje njenog savezništva sa Srbijom i Kosovom vezano za geopolitičke odnose na Bliskom Istoku (premeštanje ambasada u Jerusalim, proglašenje Hezbolaha za terorističku organizaciju) i geoekonomske odnose u vezi sa uvođenjem 5G mreže (slabljenje uticaja Kine) i isporukom gasa (manja zavisnost od Rusije). Bez obzira na odlazak Trampa, Amerika se neće lako odreći ovih odredbi iz (ne)potpisanog sporazuma jer joj omogućavaju značajnije učešće na kreditnom tržištu Zapadnog Balkana, ali i jačanje uticaja za ispunjavanje njenih geopolitičkih i geoekonomske interesa.

Poslednja tvrdnja se najbolje može videti na primeru infrastrukturnih projekata koji su navedeni u Vašingtonskom sporazumu, pre svega u izgradnji autoputa Niš – Priština (u sporazumu nazvan „Autoput mira“) i izgradnji železničke pruge, takođe između Niša i Prištine. Ovi infrastrukturni koridori su deo NATO strategije za brze intervencije u centralnom delu Balkana (čitaj Srbiji), čime bi se uspostavila brza putna i železnička komunikacija od luke Drač u Albaniji do centralne Srbije. Ovo ne treba da iznenađuje jer su

mnogi autoputevi i magistralni putevi upravo izgrađeni zbog njihovog vojnog značaja, a ne ekonomskog. Među brojnim primerima nama je najpoznatija Jadranska magistrala koja povezuje luku Rijeka (nekada SFRJ, a danas Hrvatska) sa lukom Pirej (Grčka), a koja jednim delom prolazi kroz Kosovo gde i danas predstavlja jednu od glavnih saobraćajnih komunikacija.

Autoput mira, ilustracija: Nova S

Kao eksternaliju, Autoput mira svakako ima određeni društveno-ekonomski značaj, bilo nacionalni (povezivanje Toplice sa drugim delovima Srbije) ili regionalni (povezivanje Albanije i Kosova sa centralnom i zapadnom Evropom). Trgovinska razmena između Srbije i Kosova (ali i između Srbije i Albanije) svakako nije značajna da bi mogla da opravda nivo investicija u Autoput mira. Dugoročno gledano, ekonomski interes postoji u boljem povezivanju regiona, pre svega u pristupu privrede Srbije luci Drač. Tu je svakako značajno pitanje bržeg i bezbednijeg putovanja albanske dijasporu do zapadne Evrope. Infrastrukturno povezivanje može dovesti i do stabilizacija prilika u regionu, samim tim uticati i na lakše mešanje zajednica i postizanje mira. Treba napomenuti i to da se izgradnjom Autoputa mira ekonomski opravdava ogromna investicija u izgradnju postojećeg autoputa od Drača do Prištine, jer bez povezivanja sa Nišom i dalje ka ostalim delovima Evrope značaj ovog autoputa je marginalan.

Izgradnju Autoputa mira će platiti građani Srbije i Kosova, kroz kredite za koje ćemo se zadužiti kod evropskih banaka EIB i EBRD. Nakon potpisivanja Vašingtonskog sporazuma verovatno će izgradnja ovog autoputa biti delom finansirana i od kredita uzetog od DFC-a, razvojne banke Sjedinjenih Američkih Država. Na ovaj

način DFC ulazi u trku na kreditnom tržištu Zapadnog Balkana na kojem su već dugo godina prisutni EIB, EBRD, SB, KfW, ali i Kina, Rusija, Azerbejdžan i Turska. Treba istaći da je borba na ovom tržištu sve zahtevnija, i da ona nije samo ekonomska, već i geostrateška, pa samim tim i politička. Naredne godine će pokazati veliku zavisnost ekonomija Zapadnog Balkana od stranih kreditora, naročito bilateralnih (pre svega Kine), jer će se ključne političke odluke donositi upravo u odnosu na geostrateške interese pomenutih kreditora.

Kada je reč o Autoputu mira, treba naglasiti da se projektovanje finansira od nepovratnih (besplatnih) sredstava koje je dodelila Evropska unija. Drugim rečima, Evropska unija je već uložila besplatna sredstva za projektovanje Autoputa mira, za čiju izgradnju ćemo uzeti kredit. Sredstva Evropske unije su dodeljena u okviru instrumenta WBIF kojim se finansira projektovanje kapitalnih infrastrukturnih projekata na Zapadnom Balkanu koji su deo tzv. Programa povezivanja (eng. Connectivity Agenda). Ovi projekti se kasnije realizuju kroz kredite uzete kod tačno određenih banaka i finansijskih institucija, naime od Evropske investicione Banke (EIB), Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Razvojne banke Saveta Evrope (CEB), Svetske banke (SB), francuske razvojne banke Agence Française de Développement (AFD) i nemačke razvojne banke KfW.

Američka razvojna banka DFC nije sastavni deo WBIF-a, samim tim nije predviđeno da DFC plasira kreditna sredstva na osnovu projektne dokumentacije koju je finansirala Evropska unija. Retki su primeri kada je zemlja korisnik sredstava Evropske unije podigla kredit kod finansijske institucije koja nije deo WBIF instrumenta, ali svakako postoje, kao što je slučaj izgradnje pruge Beograd – Pančevo gde je na projektnu dokumentaciju finansiranu u okviru WBIF projekta Vlada Srbije uzela bilateralni kredit od Rusije, čime su zaobiđeni EIB i EBRD. Ne možemo reći da Amerika neće izvršiti pritisak kako bi DFC finansirala izgradnju Autoputa mira, u celosti ili u jednom delu, ali odluka o uzimanju kredita od DFC na osnovu dokumentacije koja je finansirana od strane Evropske unije sigurno neće biti dobro prihvaćena u Briselu. Drugim rečima, odluka o uključivanju DFC u izgradnju Autoputa mira će svakako imati posledica na odnose Srbije i Kosova sa Evropskom unijom i njihovim naporima da napreduju ka evropskim integracijama.

Tekst je napisan u okviru inicijative Kosovske fondacija za otvoreno društvo – KFOS „Otvoreno o...” i prvobitno objavljen na portalu Radio KiM.

BEOGRAD I PRIŠTINA NA BSF-u: JOŠ UVEK, BEZ JASNE VIZIJE KOMPROMISA

Dr Marko Savkovic, izvršni direktor

e-mail: msavkovic@bfpe.org

Photo: A. Andić/BSF

Uz podršku partnera iz Balkanskog fonda za demokratiju i Ambasade Kraljevine Norveške, Beogradski bezbednosni forum (BSF) je i ove, po svemu neobične i teške godine, uspeo da organizuje panel posvećen dijalogu, odnosno normalizaciji odnosa Beograda i Prištine (Srbije i Kosova). U njemu su, uz moderaciju ambasadora u penziji Kamerona Mantera, učestvovali predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić, predsednik Vlade Kosova Avdulah Hoti, specijalni izaslanik Evropske unije (EU) za dijalog Beograda i Prištine (i druga regionalna pitanja na Balkanu) Miroslav Lajčak i direktor za Evropu i Rusiju u Savetu za nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Država Rajan Tali. Njihov susret je nastavak inicijative „Balkanski dijalozi“ koju Beogradski fond za političku izuzetnost (BFPE) i Institut „Istok-Zapad“ (East West Institute, EWI) nastoje da realizuju od druge polovine 2018. godine.

Ono što ovaj „specijalni događaj“ izdvaja od prethodnih bilo je, pre svega, učešće predsednika Vlade Kosova; i to u panelu sa predsednikom Srbije. Do sada, susreti predstavnika dve strane na događajima sličnog formata dešavali su se

uglavnom „negde drugde“, retko na Zapadnom Balkanu i još ređe u organizaciji civilnog društva. Prisustvo Miroslava Lajčaka je dodatno „ojačalo“ panel, u odnosu na oktobar 2019. godine, kada se imenovanje specijalnog izaslanika samo naslućivalo, a EU „patila“ od nedostatka kredibilitnosti. U svom izlaganju, Rajan Tali je pokušao – videćemo da li i uspeo – da razveje određene sumnje prisutne u javnosti u pogledu novijeg američkog angažmana.

Prva „ključna reč“ panela bila je, sada već famozni i po svemu neuhvatljivi „kompromis“. Prvi je o njemu govorio predsednik Srbije, ističući kako „nema alternativu“. Premijer Hoti je više puta ukazao na potrebu sagledavanja regionalnog konteksta; te da je, u tom kontekstu, (jedini?) zajednički imenilac „šestorke“ želja da se postane članicom EU. Vučić i Hoti su se vrlo pohvalno izrazili o „Sporazumu o ekonomskoj normalizaciji“ iz Vašingtona; što je i logično, obzirom da su ga potpisali (doduše, ne jedan sa drugim). Za Hotija, to je „veliki korak ka normalizaciji“; Vučić je „zahvalan na američkoj inicijativi“ jer ona pomaže da se „promeni atmosfera i ljudi približe“.

Druga ključna reč bila je „poverenje“, a treća „pomirenje“. Velike reči; neko bi rekao, fraze. Specijalni izaslanik Lajčak je, sada već poslovično ubedljivim nastupom nastojao da ih ispuni sadržajem. „Uprkos podelama, Zapadni Balkan ima mnogo više toga zajedničkog nego što ljudi misle. I nije to samo prošlost, već i budućnost.“ Zatim, da „prošlost ne možemo da promenimo, ali možemo da radimo na njoj“. Tada će se doći do „pune istine, ma koliko bolna ona bila“. Usledila je izjava koja je brzo naišla na kritike; da „prošlost treba prepustiti stručnjacima, a ne političarima“. Za Lajčaka, ključno pitanje koje političari – lideri – sebi treba da postave, glasi „hoće li korak, odluka koju donosim, približiti moj narod članstvu u EU ili suprotno?“ Tri su cilja procesa koji se vodi u Briselu, nastavio je: „normalizacija odnosa; doći do rešenja koja su u skladu sa evropskim normama i vrednostima, kako bi se region približio; doprineti regionalnoj stabilnosti“. On se nadovezao na temu sa početka, rečima kako će „rešenje biti bolan kompromis“ ali i da će se „oni koji do njega dođu, naći na pravoj strani istorije“.

„Predsednik SAD je odlučio da učini neočekivano (eng. sleng „*flip the script*“) nakon dvadeset godina neuspeha da se dve strane približe“, istakao je na početku svog izlaganja Rajan Tali. Rezultat je Vašingtonski sporazum – u viđenju aktuelne Administracije, način da ljudi dođu do posla, zbrinu svoje porodice; „to je osnov na kome želimo da gradimo“. Lajčak je predočio odgovor EU – „pomogli smo prijateljima na Zapadnom Balkanu kao niko drugi“ najavljujući investicioni plan koji je „težak“ 9 milijardi evra kredita i zajmova. Priznao je da bi voleo da je EU nekada „brža“ i da razmišlja „više politički“: kao na primer, u slučaju otvaranja pregovora o pristupanju sa Severnom Makedonijom.

Da strane različito gledaju na kompromis dobro je poznato. Vučić je drugi deo svog izlaganja počeo komentarom „da je i ovde (u Beogradu) i u Prištini teško razgovarati o realističnim opcijama, na racionalan način“, te „da postojeći narativ ne pomaže“ („ako govorimo sve suprotno, šta to govori?“) i da treba biti „realniji“. Zatim je kritikovao EU, pitajući „šta je šargarepa“, jer ako je to „da se približimo Uniji“, rekao da „običnim ljudima to ne znači puno“. To opet, „ne znači da nismo spremni za kompromis“; pozvao je „da se bolje razume pozicija Beograda i naročito, Srba na Kosovu“. Kompromisno rešenje vidi kao takvo kojim su obe strane „jednako nezadovoljne“ ili „makar malo zadovoljne“. Zaključio je kako su u Prištini više opterećeni unutrašnjom agendom nego strateškim pitanjima i pozivom, „onog trenutka kada budete spremni da razgovarate

o suštini, mi smo spremni“. Interesantno je da je i Hoti, na samom početku svog obraćanja rekao isto – „mesecima se pripremamo za dijalog i spremni smo“.

Spreman je i Lajčak; na pitanje Kamerna Mantera, koju poruku bi poslao političkim liderima dve strane, odgovorio je kako „ne mora da im šalje poruke, budući da su u redovnom kontaktu“, ali i da je očigledno kako su oni akteri u jednom „monumentalnom procesu, ekstremno izazovnom i teškom“. Dijalog se ne sme tumačiti jezikom pobeda i poraza, i mora ostati iznad dnevne politike. Posebnu ulogu u njemu imaju građani i biznisi, različite inicijative civilnog društva, rekao je Lajčak odgovarajući na još jedno Manterovo pitanje. Na to je premijer Hoti odgovorio kako će „ostati posvećeni – puna, sistematska normalizacija zasnovana na jasnim principima, sporazum kojim će biti poštovana realnost“.

Završna reč direktora Taliya bila je posvećena nekim od problema „pokrivenim“ Vašingtonskim sporazumom, pre svih, diverzifikaciji izvora energije i saradnji sa „proverenim dobavljačima“ na uvođenju 5G tehnologije. Reakcija Administracije dolazi kao posledica „vremena nadmetanja velikih sila“ (eng. „*great power competition*“) u kome živimo. Zato što se ovaj kontekst neće menjati, SAD će „ostati uključene bez obzira na ishod izbora“. „Nastavićemo da budemo tu, pomažemo i podržavamo naše partnere iz EU“.

Jubilarni, 10. BSF se završava u utorak, 27. oktobra, diskusijama o regionalnoj saradnji u domenu odbrane i lekcijama koje se mogu naučiti od nordijskih zemalja, ulozi koje imaju vrednosti u kreiranju medijskih narativa (u partnerstvu sa Varšavskim bezbednosnim forumom), odnosu poverenja, novih tehnologija i legitimnosti (u partnerstvu sa UNDP) i naposljetku, još jednim specijalnim događajem posvećenim budućnosti Evrope i Zapadnog Balkana (u partnerstvu sa Evropskim fondom za Balkan). Sve zajedno, tokom šest dana desetog, a prvog onlajn BSF-a biće održane 24 sesije sa 92 govornika. Nadamo se da će iduće godine beogradski „Hajat“ ponovo biti mesto susreta – uživo – zajednice koju je naša konferencija u prvoj deceniji postojanja uspeła da okupi. U međuvremenu, inicijativa „Balkanski dijalozi“ se nastavlja objavljivanjem studije mogućih elemenata sveobuhvatnog sporazuma; te ekspertskim radionicama posvećenim temama javnog zdravlja, obrazovanja i zaštite životne sredine.

RG NKEU za Poglavlje 35 na sastanku sa predsednikom Republike Srbije

U subotu, 3. oktobra 2020. godine, članice Radne grupe za Poglavlje 35 i Poglavlje 31 Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji (NKEU) sastale su sa predsednikom Republike Srbije Aleksandrom Vučićem sa ciljem ponovnog pokretanja dijaloga o rešavanju pitanja Kosova i temama spoljne politike.

U okviru dva panela, članice Radnih grupa su, svaka u svom domenu, dale osvrt na ključna i aktuelna pitanja, a nakon toga su imale prilike da čuju predsednikove odgovore i stavove o ovim pitanjima.

Koordinator Radne grupe NKEU za Poglavlje 35, Dragiša Mijačić, predstavio je još jednom zajedničke principe Radne grupe za rešavanje kosovskog pitanja, a u ime svih članica iskazao zahtev za veću transparentnost državnih organa kada je u pitanju proces dijaloga, kao i veću uključenost organizacija civilnog društva u tom procesu.

Dodelom nagrade reditelju Ognjenu Glavoniću završen festival „Mirëdita, dobar dan!“

U periodu od 22. do 24. oktobra u Beogradu je održan jedinstveni kulturni festival „Mirëdita, dobar dan!“ koji već godinama unazad beogradskoj publici predstavlja kosovsku kulturnu i društvenu scenu sa ciljem da susreti predstavnika srpskih i kosovskih kulturnih i društvenih zajednica iniciraju razmene umetničkih ideja i stvore tradiciju saradnje.

Festival „Mirëdita, dobar dan!“ je ove godine zatvoren svečanom dodelom nagrade reditelju Ognjenu Glavoniću jer je svojim filmovima „Dubina 2“ i „Teret“ prekinuo „sramotni zavet ćutanja“ o masovnoj grobnici u Batajnici i na taj način napravio veliki korak u približavanju srpskog i kosovskog društva.

Predstavnica Inicijative mladih za ljudska prava Fiona Jelić je prilikom uručjenja nagrade u Centru za kulturnu dekontaminaciju rekla da se ne priča o grobnici u Batajnici i da se o žrtvama i dalje ništa ne zna, da grobnice u Batajnici nema u našem javnom prostoru, u razgovoru, ni u pamćenju, a da je Glavonić jedan od onih koji su se tome glasno i artikulirano usprotivili.

Više informacija možete naći na [LINKU](#).

BCBP: Američki izbori i srpske dileme – analiza

Kako bi rezultati američkih izbora mogli da utiču na pregovore Beograda i Prištine, ali i srpsko-američke odnose, ubuduće možete pročitati u analizi istraživačice Beogradskog centra za bezbednosnu politiku Maje Bjeloš.

Izbori u Sjedinjenim Američkim Državama stavili su američki politički sistem i društvo na test: da li je zemlja koja se smatra bastionom slobode i individualnih prava sposobna da uvaži volju sopstvenih građana braneći integritet svojih institucija i izbora? Stoga milioni Amerikanaca doživljavaju ove izbore kao jedne od najvažnijih u američkoj istoriji, a u prilog tome govori i činjenica da je na ovim izborima glasalo više Amerikanaca – i to putem pošte – nego na bilo kojim drugim izborima u istoriji SAD-a.

Analiza je dostupna [OVDE](#).

TV emisija SPORAZOOM: DA LI JE USTAV BIBLIJA?

Specijalni izaslanik Evropske unije za dijalog Prištine i Beograda, Miroslav Lajčak, prilikom poslednje posete Zapadnom Balkanu je preneo očekivanja da se svi postojeći briselski sporazumi u potpunosti primene i da u tom smislu postojeći ustavi nisu nepremostiva prepreka. Izjavio je da „ustav nije biblija i da se može promeniti”. Kako smo razumeli ovu poruku i šta se iza toga može predvideti?

O tome u novoj emisiji Sporazoom govorili su direktor Fondacije za otvoreno društvo u Srbiji Milan Antonijević, direktor Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj Dragiša Mijačić i direktor Kosovskog pravosudnog instituta Ehat Miftaraj.

Emisija je dostupna na [linku](#).

TV emisija „Sporazoom“ snima se u Severnoj Mitrovici u studiju Centra građanske energije koji je deo NVO Aktiv. Projekat je finansiran od strane Kosovske fondacije za otvoreno društvo (KFOS).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 34 (Oktobar 2020.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.